

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1976/57

Karar Sayısı:1977/71

Karar Günü:10/5/1977

Resmi Gazete tarih/sayı:26.12.1977/16151

İtiraz yoluna başvuran : Danıştay Onikinci Dairesi

İtirazın konusu : 15/7/1970 günlü, 1312 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Kanununun 28. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bu şartlara uymayan kuruluşların satış hakları Bakanlığın kararı ile kaldırılır ve tesisleri rayiç değeri üzerinden TEK'e devredilir." hükmünün Anayasa'nın 12., 36., 39., 112/2. ve 116. maddelerine aykırı bulunduğu öne sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY:

Ankara Elektrik ve Havagazı İşletmesi Müessesesinin, dağıtımını yapmak üzere Türkiye Elektrik Kurumundan satın aldığı elektrik enerji bedelini ödememesi nedeniyle 1312 sayılı Yasanın 28. maddesinin (a) ve (b) bentlerindeki koşullara uymadığı öne sürülerek aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince müessesenin elektrik enerjisi satış hakkının kaldırılmasına ve tesislerinin de rayiç değeri üzerinden Türkiye Elektrik Kurumuna devredilmesine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 23 Ocak 1975 gününde karar verilmiş ve aynı günde karar Ankara Belediyesine ve Müesseseye tebliğ olunmuştur.

Ankara Belediyesi ve Müessese Genel Müdürlüğü, söz konusu işlemin iptali istemiyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı aleyhine Danıştay'da birlikte dava açmışlar ve TEK Kurumunun davaya katılma istemine karşı gönderdikleri ikinci dilekçelerinde de uygulanan yasa kuralının Anayasa'ya aykırılığını öne sürmüşlerdir.

Konuyu inceliyen Danıştay Onikinci Dairesi, öne sürülen Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi olduğu ve 1312 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bu şartlara uymayan kuruluşların satış hakları Bakanlığın kararıyla kaldırılır ve tesisleri rayiç değeri üzerinden TEK'e devredilir." hükmünün Anayasa'ya aykırı bulunduğu kanısına vararak Anayasa'nın değişik 151 ve 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri gereğince bu konuda bir karar verilmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III- METİNLER:

1- İtiraz konusu yasa kuralı:

25/7/1970 günlü, 13555 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 15/7/1970 günlü, 1312 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Kanununun 28. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı öne sürülmüştür. Anılan maddenin tümü şöyledir :

Madde 28- Dağıtım tesislerini kendileri kuran ve işleten belediyeler, köyler ve diğer âmmе hüviyetindeki hükmî şahıslar bu tesislerini kurarken ve işletirken aşağıdaki şartlara riayete mecburdurlar:

a) Bakanlık TEK ve ilgililerle birlikte tespit ve Bakanlıkça tasdik edilecek programlara uygun olarak, elektrik dağıtım tesislerini ihtiyaçlara göre İslah, takviye ve tevsi etmeye devam etmek,

b) TEK'ten satın aldığı elektrik enerjisi bedellerini TEK ile yapacağı sözleşmeye göre zamanında ödemek ve sözleşme şartlarına uymak,

Bu Şartlara uymıyan kuruluşların satış hakları Bakanlığın kararı ile kaldırılır ve tesisleri rayiç değeri üzerinden TEK'e devredilir.

(a) bendindeki şartları yerine getirmek amacıyla belediyeler, köyler ve âmmе hüviyetindeki hükmi şahıslar, elektrik satışından elde edecekleri tahmini gelirin % 5 inden az olmıyan bir meblağı her yıl bütçelerine bir fon olarak koymaya mecburdurlar. Adı geçen fon bütçede ayrı bir fasılda gösterilir ve bu meblâğ başka yere harcanmaz.

2- Dayanılan Anayasa kuralları:

Madde 12- Herkes dil, ırk cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 36- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

Madde 39- Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz ve taksitler eşit olarak ödenir; bu taksitler, kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Madde 112- idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.

Madde 116- Mahalli idareler, il belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.

Mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55 inci maddede yazılı esaslara göre yapılır.

Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur.

Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 28/12/1976 gününde Kani Vrana, Şevket Müftügil, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Sekip Çopuroğlu, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında dosyanın eksikliği bulunmadığından isin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, Danıştay Onikinci Dairesinin 15/11/1976 günlü, 1975/431 sayılı kararı ve ilişkisi belgeler, iptali istenen yasa kuralı ile ilgili Anayasa ve öteki yasa kuralları, bunlarla ilgili gerekçelerle yasama meclisleri tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dosyadaki bilgi ve belgelerden, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca, 16/12/1942 günlü, 4325 sayılı Yasa ile Ankara Belediyesine bağlı olarak kurulan (Ankara Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesi) nin elektrik satış hakkının kaldırılmasına ve tesislerin rayiç değerleri üzerinden Türkiye Elektrik Kurumuna aktarılmasına, aktarma işlemlerine 1/3/1975 den başlanmasına 23/1/1975 gününde karar verildiği anlaşılmaktadır.

A- Konunun gereğince açıklığa kavuşturulabilmesi için ilk önce (Ankara Elektrik ve Havagazı işletme Müessesesi) nin hukuksal durumunun, Ankara Belediyesi ile olan ilişkisinin her iki kuruluşun şehir elektriğinin sağlanması konusundaki görev ve yetkilerinin incelenmesi, 1312 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Kanununun 28. maddesiyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına verilen yetkinin, bu idarelerin hukuksal yapılarında ve görev alanlarında yapacağı etkinin araştırılması gerekmektedir.

1- 1/4/1930 günlü, 1580 sayılı Belediye Kanununun 19. maddesinde Belediyelerin hakları, selâhiyet ve imtiyazları belirlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında Belediye idarelerinin, kanunun yüklediği görevleri yerine getirdikten sonra beldede oturanların ortak gereksinmelerini karşılayacak her türlü girişimde bulunabilecekleri belirtilmiş, aynı maddenin dördüncü fıkrasının (A) bendinde doğrudan doğruya yapılmak ve işletilmek koşuluyla Belediye sınırları içerisinde su, havagazı ve elektrik tesisatı, kurma ve işletmenin de belediyelerin hakkı olduğu açıkça gösterilmiştir. O kadar ki belediyelere bu konularda, kimi koşullar altında, imtiyaz verme hakkı da tanınmıştır. Aynı maddenin yedinci fıkrasında, Belediyelerin, kamu hizmetlerine ayrılmış ve akar olmayan malları ve eşyası üzerine haciz konulamayacağı, sekizinci fıkrasında da, Belediye mallarını zimmetine geçirenlere, Devlet malım zimmetine geçirmiş olanlara ilişkin hükümlerin uygulanacağı kuralları yer almıştır.

1312 sayılı TEK Kanununun 37. maddesinin (b) fıkrasının 4 sayılı bendi ile Belediye Kanununun Belediyelerin elektrik tesisatı kurma ve elektrik üretme haklarına ilişkin hükmü kaldırılmış, ancak dağıtım tesisleri kurabilme ve bunları işletebilme haklarına ilişkin kuralın yürürlüğü, aynı kanunun 27. maddesiyle korunmuştur.

1312 sayılı Kanunun 28. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen ikinci fıkrası, aynı kanunun 27. maddesiyle Belediyelere tanınmış olan bu hakkı, enerji bedelinin ödenmemesi halinde belediyelerin elinden alma yetkisini Bakanlığa vermekte, bu suretle kanunla verilen bir hakkın Bakanlık kararıyla geri alınması sonucunda kanun hükmü ortadan kaldırılmış olmaktadır, öte yandan, bu işe ayrılmış Belediye tesislerinin rayiç bedel üzerinden TEK'e devrinin sağlanması suretiyle kanunla tanınan "haczedilemezlik" hakkına ilişkin hüküm de Bakanlığın kararı sonucu olarak, dolaylı biçimde, yine ortadan kalkmaktadır.

Bu işlem bir yönü ile de mahallî idareye ait bir hizmetin, merkezî idareye aktarılması sonucunu doğurmakta ve belediyeleri, bu girişimlerinden sağladıkları gelirden de yoksun bırakmaktadır.

2- 16/12/1942 günlü, 4325 sayılı (Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana Elektrik Müesseselerinin idare ve İşletmeleri Kakında Kanun) un 1. maddesiyle Ankara Belediyesince kendisine bağlı olmak üzere (Ankara Elektrik ve Havagazı işletme Müessesesi) kurulmuş ve Ankara Belediyesinin Belediyeler Kanunu ile üstlendiği belde halkının elektrik gereksiniminin sağlanması

işini yürütmek görevi bu müesseseye verilmiştir. Burada önemle üzerinde durulması gereken yön şudur: Sözü geçen kanun, Ankara şehrinin elektrik gereksiniminin sağlanması işini Belediyenin görevleri arasından çıkarmamış, tersine Belediyenin bu hizmeti sözü geçen Müessese eliyle yürütmesini öngörmüştür.

4325 sayılı Kanunun, bu görüşü kanıtlayan maddelerinin hükümleri şöylece sıralanabilir:

- a) Müesseseyi Belediye kurmuştur (Md: 1)
- b) Müessese Belediyeye bağlıdır (Md : 2)
- c) Müessesenin kuruluş sermayesi, 3688 sayılı Kanunla Ankara Belediyesine geçmiş bulunan menkul ve gayrimenkul mallarla mütedavil sermayenin, alacakların, hisse senetlerinin müesseseye devrinden oluşmuştur (Mad. 2 ve 4/A-B)
- ç) Belediye Meclisince görülecek lüzum üzerine belediye bütçesinden ayrılacak aidat ve tahsisat da müessese sermayesini oluşturan kalemler arasındadır (Md. 4/D)
- d) Müessese Genel Müdürü bütün idare ve muamelelerinden belediyeye karşı sorumludur. (Md. 5)
- e) Müessesenin bütün hesap ve muameleleri Belediye Meclisince seçilecek Murakıplarca denetlenir. (Md. 8)
- f) Müessesenin bütçe ve kadroları belediye meclisince tasdik olunur. (Md. 9)
- g) Müessesenin kâr ve zarar hesabıyla bilançosu belediye meclisince tasdik olunur. (Md. 11)
- h) Gerektiğinde belediye bütçesinden Müesseseye yardım yapılır. (Md : 12/C ve son fıkra)
- ı) Müessesenin gelirinin gayrisafî miktarının % 5 i belediye hissesini teşkil eder. (Md : 13/E)
- i) Müessesenin bütün masrafları, karşılıklar ve hisseler çıkarıldıktan ve genişletme ihtiyatı olarak lüzumlu paralar da ayrıldıktan sonra kalan gelir fazlası belediye bütçesine gelir kaydolunur. (Md : 13/g)

Buna karşı belediye de kendi payı ile gelir fazlasından başka Müessesenin gelirleri üzerinde hiç bir tasarrufta bulunamaz ve Müesseseden borç alamaz. (Md : 14 son fıkra)

j) Müessenin malları Devlet malı gibidir. (Md : 16) Bu kurallar Ankara Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesinin Ankara Belediyesinin, bu alandaki görevlerini yerine getirmek üzere 4325 sayılı Yasanın öngördüğü biçimde kurduğu bir Mahallî İdare İşletmesi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bakımdan belediyeden ayrı ve onun dışında bir kuruluş biçiminde düşünülmesine olanak bulunmayan Müessesenin, belediyenin bir yan kuruluşu olarak mahallî İdareler kesimi içinde ele alınması zorunludur.

1312 sayılı TEK Kanununun 37. maddesinin 8. fıkrası, 4325 sayılı Kanunun Ankara Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesinin elektrik üretmesiyle ilgili hükümlerini kaldırmakta, buna karşın 27. maddesiyle de elektrik dağıtımına ilişkin görevini sürdürebilme yetkisini Belediyeye ve Müesseseye bırakmaktadır.

Aynı kanunun 28. maddesinin itiraza konu olan ikinci fıkrası ise, Bakanlığa söz konusu hükümleri uygulama alanından kaldırabilme ve Devlet malı hükmünde olması nedeniyle haczedilme olanağı bulunmayan Müessese tesislerini, TEK'e aktarabilme yetkisini vermektedir.

Bunun sonucu olarak da mahallî idareye ait bir hizmet merkezi idareye bağlı bir kuruma geçirilmektedir.

Bu hüküm aynı zamanda Ankara Belediyesini bu yoldan sağladığı gelirden yoksun bırakma sonucunu da doğurmaktadır.

Özetlemek gerekirse; 1312 sayılı Kanunun 28. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen ikinci fıkrasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına verilmiş bulunan yetki, Ankara Belediyesine ve onun bir yan kuruluşu olan (Ankara Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesi) ne, Ankara halkına elektrik dağıtma görevini veren 1580 sayılı Belediye Kanununun, 4325 sayılı Kanunu ve 1312 sayılı Kanunun 27. maddesi hükümlerini uygulama alanından kaldırmakta ve bunun sonucu olarak kent halkının ortak bir gereksinmesi olması bakımından Anayasa'nın 116. maddesi kapsamında bir mahallî idare görevi olan elektrik enerjisini dağıtma işini merkezî idareye bağlı bir Kamu İktisadî Devlet Teşekkülüne aktarmakta ve Belediyenin gelir kaynaklarından birisini kurutmaktadır.

B- İtiraz konusu hükmün yukarıda açıklanan niteliğine göre Anayasa ilkeleri açısından melenmesi gerekmektedir:

1- TEK 'den alınan enerjinin karşılığı olan paraların, TEK ile yapılacak sözleşmeye göre zamanında ödenmemesi, Müessesenin elektrik satış hakkının ortadan kaldırılmasına ve tesislerinin rayiç değerleriyle TEK'e aktarılmasına neden olmaktadır. Anayasa'ya uygunluk denetimi açısından bu durumun değerlendirilmesinde yarar görülmüştür.

İtiraza konu olan hüküm, TEK'in verdiği enerjiden doğan alacağının sözleşme koşullarına uyulmuyarak zamanında ödenmemiş olmasının bir yaptırımını oluşturmakta ve sözü geçen Kurumun, 1312 sayılı Kanunun 29. maddesi gereğince düzenlediği alacak belgelerine dayanarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığından istemesi üzerine, bu Bakanlıkça Müessesenin satış hakkı kaldırılabilmekte ve tesisleri de rayiç değer üzerinden TEK'e devredilebilmektedir.

Niteliği böylece açıklanan söz konusu kanun hükmü, merkezî idarenin bir kesimi olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile onunla ilgili olarak kurulan bir iktisadî Devlet Teşekkülüne, Mahallî İdareler kesimindeki Ankara Belediyesinden ve ona bağlı Elektrik ve Havagazı İşletme Müessesesinden olan enerji bedeli alacağının, kendi düzenleyeceği belgelere dayanarak ve rayiç değeri üzerinden mallarına el konulmak yoluyla tahsili, böylece kanunla tanınmış olan satış hakkının da kaldırılması yetkisini vermektedir.

Hukuk düzenimizde hiç bir alacaklıya, bu alacaklı Devlet bile olsa, böyle bir yetki tanınmamışken bir mahallî idare kuruluşu olan Belediyelere karşı, kanundaki hükümler dışında özel hukuk hükümlerine bağlı TEK Kurumunun, enerji alacağının ödenmesinin yaptırımı olarak Kuruma ve Bakanlığa bu nitelikte olağanüstü bir yetki verilmiş olması, Belediyelerin Anayasal, yapısıyla bağdaşmaz,

Öte yandan söz konusu hüküm, 1580 sayılı Belediye Kanununun, 4325 sayılı Kanunun ve 1312 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Kanununun yukarıda açıklanmış olan hükümlerini, bir borç - alacak ilişkisine dayanılarak yürürlükten kaldırma yetkisini bir Bakanlığın kararına bırakmaktadır. Oysa Anayasa'nın 64. maddesine göre kanunların değiştirilmesi ve kaldırılması Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevleri içindedir ve Anayasa'nın 5. maddesine göre yasama yetkisinin devri olanaksızdır.

Açıklanan bu duruma göre 1312 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrası hükmü, aynı maddenin (b) bendi açısından Anayasa'nın 5. ve 64. maddelerine aykırı bulunmaktadır.

2- Anayasa'nın 116. maddesinin birinci fıkrasında, mahallî idareler : "il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir." diye tanımlanmakta ve maddenin son fıkrasında da "Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." kuralı yer almaktadır.

Bir kent veya kasaba belediyesi sınırları içinde oturan halkın tükettiği elektriğin ortak ve mahallî bir gereksinmeyi karşıladığı kuşkusuzdur ve Anayasa'nın 116. maddesinin birinci fıkrası gereğince bu gereksinmenin karşılanması da Belediyelerin görevi içindedir, Maddenin son fıkrasına göre bu görev ve yetkinin kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim gün ve sayıları yukarıda açıklanan kanunlarla bu düzenleme yapılmış bulunmaktadır.

Ülkenin gelişen sosyal ve ekonomik yapısının gereği olarak Belediye sınırları içinde ve dışında yurdun tüm enerji üretimini sağlama işine Devletin merkezî idaresinin el atmış olması, Devletin belli bir kesimini oluşturan mahallî idarelerin Anayasa'nın 116. maddesindeki görevlerinin merkezî idare kuruluşlarına aktarılmasına izin vermez. Tersine 116. maddenin son fıkrası gereğince merkezî idarenin, mahallî idarelerin görevlerini gereği gibi yerine getirebilmelerini sağlamada onlara yardımcı olması ve karşılıklı bağ ve ilişkileri bu doğrultuda düzenlemesi ve onlara görevleri ile orantılı gelir kaynakları bulması gerekmektedir.

Oysa 1312 sayılı Kanunun 28. maddesinin itiraza konu olan ikinci fıkrası, aynı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde sözü edilen enerji karşılıklarının ödenmemesi halinde, Ankara Belediyesinin Ankara halkının elektrik gereksinmesini sağlama görevini elinden alarak merkezî idare kesimi içindeki bir İktisadî Devlet Kuruluşuna aktarmakta ve Belediyenin tesislerini de rayiç değerleri üzerinden bu kuruluşa devretmekte ve Belediyeyi bu yoldan sağladığı gelirinden de yoksun bırakmaktadır.

Bütün bu hükümler ve işlemler Belediyenin TEK'e olan borcunu ödememiş olmasına dayandırıldığına göre merkezi idare bakımından yapılacak iş, bunun nedenlerini araştırarak engelleri ortadan kaldırmak Belediyeyi bu duruma düşüren mali güçsüzlüğü giderici çareleri bularak gerekli önlemleri almaktan ibarettir ve Anayasa'nın 116. maddesinin yukarıda değinilen son fıkra hükmü de esasen bunu merkezî idareye bir görev olarak vermektedir.

Belirtilen bu niteliğine göre, itiraz konusu hüküm Anayasa'nın 116. maddesine de aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle 1312 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrasının aynı maddenin (b) bendi açısından iptaline karar verilmelidir.

Halit ZARBUN ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU bu görüşlere katılmamışlardır.

VI- SONUÇ:

15/7/1970 günlü, 1312 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Kanununun 28. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bu şartlara uymayan kuruluşların satış hakları Bakanlığın kararı ile kaldırılır ve tesisleri rayiç değeri üzerinden TEK'e devredilir." biçimindeki hükmün, aynı maddenin birinci fıkrasının (b) bendi açısından Anayasaya aykırı bulunduğu ve iptaline Halit ZARBUN ve Nihat O. AKÇAKAYALIOĞLU'nun karşıoylariyle ve oyçokluğu ile,

10/5/1977 gününde karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Mahkememizin Esas : 1976/57, Karar : 1977/71 sayılı kararında, Sayın Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun yazdığı karşıoy yazısında ileri sürülen nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Halit Zarbun

KARŞIOY YAZISI

A) T.C. Anayasa'sının belediyeleri de kapsayan "yürütme" ile ilgili ve "mahallî idareler" için temel hükümleri oluşturan 116. maddesi, yöresel idareyi, halkının müşterek "mahallî ihtiyaçlarını" karşılayan tüzel kişiler olarak tanımlar. Bu idarelerin görev ve yetkilerinin, kuruluş amaçlarını belirleyen bu tanım sınırları içinde tutulması gerekli ve zorunludur.

Elektrik enerjisinin üretim ve dağıtım işi ise, ülkenin yer almayı amaçladığı uygar ortamda, Anayasa 116. maddesinin çerçevelediği "mahallî ihtiyaç" olmaktan çıkmış "yurt ihtiyacı" düzeyine varmış ve bir çok konularla birlikte ülke sınırlarının da ötesine geçmiştir. Tümü ile elektrik enerjisine dayalı savunma, haberleşme, ulaşım ve sağlık hizmet ve sistemleri ile yöresel gereksinimler, diğer bölgeler ve giderek diğer ülkeler sistemlerine bağlanmış bulunmaktadır.

Durum böyle olunca, elektrik enerjisini yalnızca "bir belde halkının ihtiyacı" biçiminde görmek ve Anayasa'nın 116. maddesi açısından ele almak olanaksızdır. Bu nedenledir ki ilgili 1312 sayılı Yasa 3. maddesinde elektrikten "yurdun ihtiyacı" diye söz etmiştir.

Kuruluşu ve işleyişim düzenleyen yasanın gerçekleri yansıtan tanımı ile "yurdun ihtiyacı" olan elektriğin üretimini, iletimini, dağıtım ve ticaretini yapmak için uğraşan TEK'in bu çabayı kendi tekelinde tutması, ürettiği enerjinin önemine uygun bir tutumdur. Gerekli gördüğünde ve gerekli bulunduğu yerde bu uğrunda başka kuruluşların katkısını istemiş olması, sonradan bu katkıyı reddetmemesine neden olamaz.

B) Ankara Belediyesi, başkasının ürettiği malı satan kişi durumundadır. Bu aracılığın sürdürülebilmesi, kendi yüklenimlerini yerine getirmesine bağlıdır.

Belediyeye verilen enerjinin kesilmesi nedeni, bedelinin ödenmeyişi ve ödeme olasılığının da belirmeyişidir.

Belediye elindeki tesislere el konulması ise beldeye başka kanallardan elektrik dağıtımının, olanaksız bulunuşudur.

Kamu yararı ve kamusal zorunluğun bulunduğu yerde, bu yarar ve zorunluk gereği özel teşebbüs" ler Anayasa'nın 39. maddesi ile devletleştirilip "özel mülkler" Anayasa'nın 38. maddesi ile kamulaştırılırken, Ankara Belediyesi içinde oluşmuş bulunsa dahi, bir kamusal hizmet kuruluşu tesislerinin bir diğer kamusal hizmet kuruluşuna aktarılmasında Anayasa'ya aykırılık değil, uygunluk vardır.

C) Elektrik enerjisi satışının, Belediyeye veya onun varlığında yer almış bir diğer kuruma gelir kaynağı olarak düşünülmesi ve bir diğer kaynak gösterilmeden bu gelirin kesilemeyeceği savı, üretimin kendisi tarafından ve hiç bir aksaklık ve sızlanmaya neden olmaksızın yapılması durumunda belki değerlendirilebilecektir. Fakat, başkasının ürettiği bir malı, üreticisine ödemedi bulunmadan ve sattığının bedelini de ona vermeden satmasına, Anayasa'dan dayanak bulmak olanaksızdır.

D) TEK gibi kamusal kuruluşların, "özel hukuk" hükümlerine bağlı oluşları kendi yasalarında tanınan olanaklar kadardır. Başka bir deyimle, bir bakıma Devletin yerine getireceği hizmetleri üstlenmiş kurumların görevlerini, Devlet adına yaptıkları gerçeği, özel hukuk hükümlerine bağlılığın ayrıcalığını oluşturur ve bu ayrıcalığa uygun kurallar Anayasa'ya da uygundur.

SONUÇ : Yukarıdan beri açıkladığım nedenlerle, iptali istenen yasal kuralda Anayasa'ya aykırılık yoktur.

Üye

Nihat O.
Akçakayalıoğlu